

Vojtěch Zavřel: Život profesionálních plochodrážních jezdců

Posudek diplomové práce

Vedoucí: PhDr. Hana Synková, PhD.

Posudek vypracoval: Tomáš Samek, M. A.

Diplomová práce Vojtěcha Zavřela zkoumá plochou dráhu jako integrální součást života těch, kdo se na jejím provozování podílejí. Výzkumná otázka se táže, nakolik plochá dráha spoluutváří životní styl jezdců, a to jak během závodů, tak v období mezi nimi. Autor hledá odpověď kombinováním několika metod, z nichž k nejdůležitějším patří rozhovory a pozorování variující na celé škále od zúčastněného přes polozúčastněné až po téměř nezúčastněné. Na práci je zajímavé to, že tyto různé formy se mnohdy prolínají současně a nijak si nepřekážejí. K velmi zúčastněné poloze patří to, že student se s fenoménem ploché dráhy setkal již v raných letech a jako svému koníčku mu pak plně propadl na střední škole. S účastníky se mnohdy zná osobně, a pokud platí, co na jednom místě zdůrazňuje jistý závodník - totiž že plochá dráha je jedna velká rodina - je autor nepochybně vnímán jako součást této rodiny. V tomto smyslu je nepochybně účastníkem tak říkajíc na plný plyn.

Jenže zároveň nikdy nebyl závodníkem - závodů se povětšinou účastní jako fotograf. Z antropologického hlediska je tedy jakýmsi dlouholetým domorodým příslušníkem kmene, který však nikdy nepřestal být jeho zobrazovatelem. Tato identitární dvojjedinost se myslím na práci podepsala dobře. Vojtěch Zavřel ví, o čem mluví, když píše o ploché dráze, neboť její svět je i jeho světem. Zároveň se však nenechá lapit do klasické pasti přílišného insiderství, aby mu vše připadalo samozřejmé a nehodné bližší pozornosti. Naopak až díky své diplomové práci a díky použití metod terénního výzkumu objevuje na stadionech a "mezi svými lidmi" věci, které mu do té doby unikaly i přes to, jak dlouho se na tomto poli pohyboval. To považuji za první klad práce: ukazuje, že antropologie může objevit nové vztahy a skutečnosti i tomu, kdo se v určitém terénu pohybuje dlouho, bez potíží a má za to, že už ho dobře zná a nemůže ho nic překvapit.

Za druhý klad práce považuji její vícevrstevnost: autor zároveň fotí, hovoří s více i méně známými lidmi, všímá si genderových vztahů, proměny sociálních rolí, kdy v kontextu závodu nabývá role závodníka takového významu, že přebíjí tradiční roli otec - syn ve chvíli, kdy otec dělá synovi technika.

Třetím kladem je to, že práce patří k poměrně vzácnému tzv. *multi-sited* výzkumu, a to nejen v tom smyslu, že ji student provádí na různých místech v rámci republiky, nýbrž i v různých zemích. Tato rovina výzkumu bývá zpravidla velmi náročná, a přitom předkládaný text působí dojmem, jako by to po této stránce plynulo téměř samo od sebe a bylo něčím přirozeným: jen velká etnografická nasycenost a zkušenost umožňuje to, že se diplomant pohybuje hladce mezi různými stadiony u nás i v zahraničí, aniž se toho téměř všímáme jako něčeho zvláštního.

Patrně nejcennější jsou dvě pasáže práce: osobně podaný den, který autor strávil s plochou dráhou: konkrétnost textu je zde místy taková, že připomíná karnální metodu (viz kap. 3.). A dále kapitola Interakce uvnitř skupiny, která vzdor poněkud těžkopádnému vnitřnímu členění přináší několik svěžích postřehů o socialitě jezdců a jejich profesního i rodinného zázemí. Pěkný je i příspěvek o vztahu jazyka a moci nazvaný Lingua franca, kdy se i angličtí jezdci snaží učit polsky, protože Polsko je velmocí tohoto sportu.

S tím souvisí další klad práce, který je dobré zmínit: diplomant prováděl výzkum ve třech jazycích: kromě mateřštiny používal v terénu i angličtinu a polštinu. Osvěživě působí v práci autorovy fotografie, na nichž je vidět letitá zkušenost a schopnost zachytit často klíčovou vteřinu (inter)akce. Na fenoménu reklamní kampaně nápoje Monster Energy práce ukazuje, jak může být terén cele ovládnut nadnárodní korporací a jak se "komerční" stává "etnickým" (z dobrých důvodů dávám tyto termíny do uvozovek): obchodní kampaň spolukonstituuje identitu lidí na ploché dráze i kolem ní.

K nedostatkům práce patří autorův těžkopádný styl a jistá formulační neobratnost. Ale práce je poctivá, autor za ni ručí rozsáhlou osobní zkušeností a snaží se (ne vždy zrovna brilantně) o jistou reflexivitu. Za nejšťastnější nepovažuji pohled na aktivitu jezdců jako na rituál, byť je to pohled do jisté míry oprávněný, je to výzkumně přece jen poněkud vyčpělá perspektiva. V tomto případě ji však ospravedlňuje hezký postřeh - to, jak autor dokázal identifikovat to, co nazývá "plochodrážní tabu."

Práci hodnotím jako zdařilou, ne vždy a ve všem dotaženou, přesto velmi etnograficky bohatou a poskytující poměrně komplexní pohled na zkoumaný jev. Výzkumnou otázku autor odpověděl dostatečně, byť bude vždy možné namítat, že do svého pohledu mohl zahrnout ještě další aktéry a hlediska, než jsou ta, o nichž uvažuje.

Práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji pro ni známku **výborně minus**.

